

Obsah

Úvodem	9
Typografické konvence	10
Změny oproti předchozím verzím	12
Změny v českém vydání	17
Informace o aktualizaci z verze 2007 a 2007.1	19
Poznámky pro uživatele starších verzí	20
Poděkování	22
Hlášení chyb	22
Před instalací	25
Minimální požadavky na systém	25
Linux a Windows na jednom disku	26
Zrušení instalace Mandriva Linuxu	27
Instalujeme	31
Zahájení instalace	31
Hardwarové nároky různých typů instalace	32
Ovládání programu DrakX	33
Virtuální konzole při instalaci	34
Výběr jazyka, licence	35
Typ instalace	38
Rozložení klávesnice	39
Rozdělení disku, formátování oddílů	40
Výběr balíčků a instalace	45
Hlavní (root) heslo, uživatelé	49
Instalace zaváděcího programu	50
Souhrnné informace	52
Konfigurace sítě	54
Nastavení grafického režimu (X Window)	57
Aktualizace systému	59
Ukončení instalace	60
Nové možnosti instalačního procesu	61
Problémy při instalaci a jak na ně	62
Další možnosti a typy instalace	67
Poslední záchrana – <i>rescue</i> režim	70

První start systému 73

Průvodce prvním spuštěním	74
První přihlášení	77
Uživatelé v Mandriva Linuxu	79
Proč nedělat vše jako root	80
Automatické přihlášení	80
Vítá vás Mandriva Linux	81
Odhlášení a vypnutí systému	81
Start v textovém režimu	82

Základy práce v Linuxu 87

Pracovní prostředí KDE	87
Pracovní prostředí GNOME	88
Pracovní plocha Mandriva Linuxu	89
Hlavní panel	92
Mandriva Menu	97
Kontextové menu	97
Další prvky panelu – applety	97
Přepínač úloh	98
Další prvky panelu KDE	98
Další prvky panelu GNOME	100
Virtuální pracovní plochy	101
Práce s okny	102
Neposlušná okna	105
Co se děje v počítači	107
Práce se schránkou	109
Přepínání klávesnice	109
Obecné klávesové zkratky	110
Konqueror – Správce souborů v KDE	114
Správce souborů Nautilus	120
Ovládací centrum KDE	124
Ovládací centrum GNOME	128
Jak spouštět aplikace jménem?	129
Aplikace prostředí KDE a GNOME	130
Jak ovládat „3D“ desktop	133
Základy práce v příkazové řádce	139

Vybrané linuxové aplikace 153

Kancelářský balík OpenOffice.org	153
Webový prohlížeč Mozilla Firefox	161
Kontakt – nejen poštovní klient	168
Základy elektronické komunikace	170

Organizování času s programem Kontakt	178
Jak na e-maily s Evolution	179
Další síťové aplikace	181
Úprava a zpracování obrázků	190
Rychlé prohlížení s GQView	192
Fotky v programu digiKam	194
Skenování s programem Kooka	196
Přehrávání zvukových záznamů	198
Další audio aplikace	200
Převod CD na MP3 nebo OGG	203
Přehrávání videa v Mandriva Linuxu	205
Stažení a úprava videa z kamery	214
Stahujeme video z DVD	216
Tvoříme vlastní video DeVeDe	218
Televize v Mandriva Linuxu	220
Jednoduchá a nenáročná televize: XawTV	223
Vypalování v Mandriva Linuxu	225
Práce s telefonem pomocí bluetooth	227
Správa napájení u přenosného počítače	234
Měření teploty v počítači	239
Práce s archivy v Mandriva Linuxu	242
Vylepšený tiskový dialog některých aplikací	244
Vyhledávání pomocí (Kerry) Beagle	245

Ovládací centrum Mandriva 249

Co vlastně Ovládací centrum dělá	250
Start počítače	252
Hardware	256
Místní disky	266
Síťové sdílení	268
Síť a Internet	268
Bezpečnost	271
System	276
Nastavení serveru	283
Administrace online	284
Některé další nástroje Mandriva Linuxu	285
Ruční úprava konfiguračních souborů	286

Správa softwaru 289

Balíčky a vše, co s nimi souvisí	289
Zdroje softwaru v Mandriva Linuxu	291
Správa softwaru pomocí Ovládacího centra	293
Zdroje softwaru pro Mandriva Linux	298

Nástroje z rodiny urpmi	301
Aktualizace jádra v Mandriva Linuxu	306
Různé dotazy na balíčky pomocí urpmi	307
Další parametry a nastavení urpmi	308
Příkazy urpmi & rpm a další informace	309
Nejčastější chyby a dotazy ke správě softwaru	312
Další informace o správě softwaru	318

Praktické návody a FAQ

327

Co je to FAQ, errata a HOWTO?	327
Kde je tlačítko „Start“ a všechny aplikace?	329
Kam zmizel disk C: aneb (ne)pořádek na disku	329
Adresářová struktura Mandriva Linuxu	330
A kde je CD-ROM, disketa a další zařízení?	332
Adresář uživatele a Dokumenty	334
Kde je správce souborů Total Commander?	335
A kde jsou mé ostatní oblíbené aplikace?	336
Jak obnovit smazané soubory?	338
Nemohu spustit program.exe	338
Mandriva Linux a Windows na jednom disku	339
Jak na sdílení se systémy Windows?	340
Proč je tolik ovládacích panelů, který použít?	344
Jak nainstalovat program?	344
Jaké hardwarové nároky má Mandriva Linux?	344
Jak nainstalovat ovladač grafické karty?	345
Připojení k Internetu pomocí telefonu	347
Připojení k Internetu s pomocí ISDN/ADSL	351
Mám problémy s hardwarem	352
Co je vlastně ten „kernel“ a kde se schovává?	353
Verze jádra v Mandriva Linuxu	354
Kde jsou logy a co to je?	355
Lze použít k zavádění Linuxu NT-loader?	356
Jak obnovit zavaděč systému Windows?	356
Co to je Contrib?	356
Co to je Cooker?	357
Nelíbí se mi „Mandriva Menu“, co s tím?	357
Kde je schránka (clipboard)?	358
Jak vyřešit problémy spojené s UTF-8	358
OpenOffice.org špatně tiskne diakritiku	359
Problémy se startem OpenOffice.org	359
Změna kódování textového dokumentu	360
Jak se zbavit supermountu?	361
Kam zmizel gnome-volume-manager?	361

Zmizel GRUB, nemohu spustit Linux	362
Co to je .tar.gz?	363
Něco mi neustále mění práva v adresáři /home/	363
Kde najdu antivir a antisпам?	363
Jak defragmentovat linuxové oddíly?	364
Jak udělat zavináč?	364
Kde nastavit myš pro leváky?	365
Jak nainstalovat nové téma?	366
Zrychlení Mandriva Linuxu	369
Pracovní stanice „rychle a jednoduše“	374
Jak na písma v Linuxu	378
Jak získat příkazový řádek?	379
Jak pracovat jako root?	380
Změna hesla uživatele root	380
Jak si zkompiluji vlastní jádro?	381
Jak udělat virtuální mechaniku CD-ROM?	383
Pomalé kopírování na disketu	384
Jak získat vzdálenou plochu z Windows?	385
Kde najdu hry pro Linux?	385
Co to je RTFM?	386
Co to je „linuxová distribuce“?	386
Linux, GNU/Linux, Free Software a GNU GPL	386
Kdy mohu používat programy i komerčně?	387

Odkazy a zdroje informací **389**

Jak hledat na Internetu	389
Konference a služba news	391
Informace o Mandriva Linuxu v češtině	393
Světové Mandriva servery	395
Knihy a tištěná periodika	395
Adresy pro vývojáře a testery	396
Dokumentace	397
Zpravodajské servery	398
Další informace	400

Literatura **403**

Seznam tabulek **405**

Seznam obrázků **407**

Rejstřík **415**

Úvodem

Komu je tato kniha určena

Je tato kniha určena právě vám? Na tuto otázku si zřejmě budete muset odpovědět sami, ale zároveň je to první věc, se kterou vám mohu pomoci. Kniha je určena především začátečníkům a můžete se do ní podívat, když:

- *Instalujete Linux poprvé v životě* – v tom případě bude dobré se s ním nejdříve trochu seznámit, aby mezi vámi nedocházelo k nedorozumění. Úplně nejlepší bude, což doporučuji všem linuxovým začátečníkům, přečíst si celou knihu od začátku do konce. Dozvíte se, jak jej bez problému nainstalovat, kde provést základní nastavení systému a něco málo o tom, jak to v Linuxu vlastně chodí.
- *Vidíte Mandriva Linux poprvé v životě* – předpokládám, že máte zkušenosti s jinou distribucí GNU/Linuxu, ale ne konkrétně s Mandriva Linuxem. V takovém případě by vás mohla zajímat kapitola „Instalujeme“, str. 31, a dále také kapitola „Ovládací centrum Mandriva“, str. 249, protože to jsou hlavní rysy, ve kterých se Mandriva Linux liší od jiných distribucí Linuxu. V kapitole „Odkazy a zdroje informací“, str. 389, pak najdete množství užitečných odkazů, které se nějak k distribuci Mandriva Linux vztahují.
- *Něco nevíte a myslíte si, že by to zde mohlo být* – podívejte se do obsahu a nebo rejstříku a doufejte, že v něm najdete to, co hledáte.
- *Hledáte informaci, o které víte, že zde určitě je* – jen jste zapomněli, kde přesně. Pak vám určitě pomůže obsáhlý rejstřík v zadní části knihy.
- *Nikdy jste neměli počítač* – i v této situaci nelze knihu nedoporučit, ovšem je dobré připomenout, že se zabývá pouze Mandriva Linuxem. Přitom ale předpokládá základní znalosti práce s výpočetní technikou, a ty byste již měli mít osvojeny. Není-li tomu tak, podívejte se pro začátek po nějaké vhodnější literatuře, určené pro naprosté počítačové začátečníky.

Naopak, knihu rozhodně nečtěte v těchto případech:

- *Hledáte detaily nastavení v souboru `/etc/sysctl.conf`* – nenajdete je. Kniha nebyla zamýšlena jako úplný referenční manuál Linuxu, ale má sloužit k základnímu seznámení se systémem. Poohlédněte se po vhodnější (pravděpodobně to bude znamenat „odbornější“) literatuře v zadní části knihy.
- *Chcete se pobavit* – to půjde těžko, je to manuál!

Teď byste již měli mít alespoň nějakou představu o tom, zdali bude užitečné se do knížky začíst, a tak vám ještě prozradím, co v ní vlastně najdete.

Co v ní najdete

Do knihy jsem se snažil zařadit základní informace potřebné pro instalaci a pohodlnou práci se systémem. Částečně se věnuji i odlišnosti Mandriva Linuxu od jiných operačních systémů nebo jiných distribucí GNU/Linuxu. Po přečtení knihy byste měli být schopni Mandriva Linux nainstalovat a bez větších problémů začít používat. Pro hlubší studium – týká se to zejména správců a pokročilých uživatelů – doporučuji například [Bib05]. Na našem trhu je další kvalitní linuxové literatury dostatek, viz seznam doporučené literatury v zadní části knihy. Podívejte se na českých linuxových serverech po recenzích a zkušenostech s knihami, mělo by vám to poskytnout dobré tipy při rozhodování o případném nákupu další literatury.

Do knihy jsem se snažil vložit i mnoho osobních zkušeností s Mandriva Linuxem. Některé vlastnosti, ať už dobré či špatné, jsou v knize výrazně označeny. Doporučuji proto všimnout si bloků označených ikonami, jejichž význam osvětlím dále.

Část knihy jsem věnoval uživatelům přecházejícím z platformy Microsoft Windows. Ti s největší pravděpodobností nebudou mít problém s ovládním grafického prostředí Mandriva Linuxu vzhledem k jeho jednoduchosti, ale mohou narazit na určité odlišnosti v chování systému nebo aplikací. Právě pro tyto případy je zde kapitola „Praktické návody a FAQ“, str. 327, která by měla případná nedorozumění rychle vyřešit, a těmto uživatelům ji rozhodně doporučuji k nahlédnutí.

Knihy je díky ochotě společnosti Computer Press, a.s., šířena také elektronicky a lze ji poměrně dobře použít s jinou verzí Mandriva Linuxu. Týká se to samozřejmě rozumného časového rozmezí, řekněme jednu až dvě verze dopředu nebo zpět. V takovém případě ale musíte počítat s tím, že některé vlastnosti budou jiné nebo mohou u starších verzí Mandriva Linuxu chybět úplně. Lišit se samozřejmě může i vzhled aplikací a ovládacích prvků programů. Informace z většiny kapitol – kromě výše zmíněné jsou to třeba „Základy práce v Linuxu“, str. 87, nebo „První start systému“, str. 73 – mohou využít také uživatelé jiných distribucí GNU/Linuxu.

Typografické konvence

Pro zlepšení přehlednosti používám v textu několik druhů písma. Uvádím je zde zároveň s příklady, kde na ně obvykle můžete narazit:

- *Kurziva* – slouží především ke *zvýraznění textu*. Uvidíte ji v souvislosti s nabídkou programů (určuje např. položku v menu nebo volby programu). Dále se vyskytuje při prvním uvedení důležitého *nového* pojmu.
- **Tučné písmo** – je silnější zvýraznění tam, kde to považuji za vhodné. Obvykle se s ním setkáte v pasážích, kde **lze opravdu něco pokazit**. Typickou situací je např. rozdělení nebo formátování disku, kde je potřeba dávat obzvlášť velký pozor, protože přehlédnutí důležitého údaje může mít zcela fatální následky.

- **Neproporcionální písmo** – používám pro odlišení toho, čím komunikujeme s počítačem. Neproporcionální písmo označuje příkazy a jejich parametry, klávesové zkratky, jména souborů a jejich obsah – např. výpisy konfiguračních souborů. Dále jím píši všechny webové odkazy a e-mailové adresy.

Pro zvýraznění větších částí textu používám speciální odsazené bloky vysázené menším bezpatkovým písmem na šedém podkladu. Každý blok je navíc označen malým obrázkem (ikonou), který určuje jeho význam. Celkem používám čtyři ikony:

Ikona „*tip*“ se objevuje tam, kde si myslím, že by vám má rada mohla pomoci zlepšit nebo zrychlit práci se systémem Mandriva Linux.

Tato „*poznámka*“ obsahuje obvykle další vysvětlující text k probíranému tématu. Tento text považuji za důležitý natolik, že jsem se rozhodl jej raději oddělit, a navíc i trochu zvýraznit. Zajímá-li vás, jak věci fungují, věnujte jim pozornost.

Jako jakési „*doporučení*“ uvádím to, co si myslím, že byste měli udělat. Toto doporučení samozřejmě není nijak závazné a konečné rozhodnutí bude na vás.

Na ikonu „*upozornění*“ dávejte dobrý pozor! Používám ji jen zřídka a obsahuje velmi důležité informace a přehlédnutím byste si mohli způsobit nečekané komplikace – v některých případech například až ztrátu dat na disku!

V elektronické verzi jsou navíc barevně odlišeny odkazy, které lze přímo použít v prohlížeči souborů PDF – tzv. *aktivní odkazy*. Jde o internetové adresy, odkazy na kapitoly a stránky uvedené u pojmů v rejstříku. Můžete je využít pro rychlejší pohyb v textu.

Bloků s ikonami, které jsou označeny stejně jako tato, by si měli všimnout především uživatelé operačního systému Microsoft Windows, jež pracují s Mandriva Linuxem poprvé. Pomohou jim s pochopením odlišných vlastností systému.

Výše uvedené ikony by opravdu měly zvýšit pozornost uživatelů systému Windows, protože obvykle označují věci, které jsou v Mandriva Linuxu jiné a nebo které se týkají spolupráce či souběžné existence obou operačních systémů na jednom počítači.

A konečně poslední sada ikonek – označených hvězdičkou v levém horním rohu – je určena především uživatelům předchozích verzí Mandriva Linuxu. Tyto ikony upozorňují na vlastnosti, které se v nové verzi změnily, a měly by uživatelům pomoci s přechodem na novou verzi Mandriva Linuxu.

Při dlouhých výpisech konfiguračních souborů a nebo u zadávání příkazů se můžete setkat se speciálními znaky „\“ a „→“. Oba jsou používány jako rozdělovače tam, kde by se celý řádek do knihy nevešel, a měli byste na ně dávat pozor. Znak „\“ se používá jako obyčejný rozdělovač a tedy výpis

```
urpmi --fuzzy --auto \  
k3b-dvd
```

znamená ve skutečnosti jeden řádek:

```
urpmi --fuzzy --auto k3b-dvd
```

U druhého znaku byste měli dávat větší pozor, protože označuje nejen rozdělení řádku, ale i rozdělení slova (řetězce). Výpis uvedený takto:

```
urpmi --fuzzy --allow →  
-force k3b-dvd
```

proto znamená:

```
urpmi --fuzzy --allow-force k3b-dvd
```

Všimněte si spojeného slova. Nesmí v něm být mezera, protože ta zcela změní význam příkazu a způsobí chybu.

Změny oproti předchozím verzím

Rozhodl jsem se i tentokrát přidat do knihy podrobnější informace o změnách, na které můžete jako uživatel nějaké předchozí verze narazit. Jste-li nový uživatel Mandriva Linuxu, můžete celou kapitolu o změnách s klidným svědomím přeskočit a přejít rovnou na kapitolu „Před instalací“, str. 25, protože níže uvedené informace a pojmy pro vás budou nové, většinou zcela neznámé a hlavně nepříliš užitečné.

Mějte, prosím, uvedené změny na paměti zvláště v případě, kdy provádíte aktualizaci ze starší verze nebo se chystáte zasahovat někam hlouběji do systému. Do knihy jsem vybral pouze nejdůležitější změny s ohledem na české a slovenské podmínky, kompletní seznam změn najdete na wiki stránkách Mandriva Linuxu, konkrétně pak zde: <http://wiki.mandriva.com/en/Releases/Mandriva/2008.0/Notes> (informace na wiki stránkách jsou v angličtině). Sledujte také aktualizovaný errata dokument na stránkách <http://podpora.mandrivalinux.cz>.

Uživatelé verzí 2007 a 2007.1 by měli mít bezproblémovou aktualizaci, ať už z DVD médií nebo z Internetu, a dále v textu se zaměřím především na ně. Uživatelům starších verzí (2006, 2005 a dále) doporučuji zálohovat data a provést novou instalaci.

Edice Mandriva Linuxu 2008

První velkou změnou je množství edicí Mandriva Linuxu. Mandriva sjednotila svoje komerční produkty a vydává nyní pouze edici PowerPack. Edice PowerPack+ ani Discovery již nebudou vydávány. Změny se dotkly i verze One, což je tzv. *živý systém* (live) spustitelný přímo z média bez nutnosti instalace na pevný disk. Mandriva One nyní vychází pouze v jedné verzi s prostředím KDE.

Česká verze – *Mandriva Linux 2008 CZ* – tentokrát nevychází z edice PowerPack. Podporu hardwaru vylepšuje přidané DVD9 (ke každé hardwarové architektuře je jedno) s bonusovým obsahem, tedy s aplikacemi, ovladači apod. Další detaily k českému vydání najdete v kapitole „Změny v českém vydání“, str. 17.

Dovolím si několik málo informací k nové edici Mandriva One. Edice je učena především těm, kdo si chtějí Mandriva Linux vyzkoušet. K dispozici je v několika variantách a budete-li chtít Mandriva One používat, přesvědčte se, že vámi zvolená varianta obsahuje správnou lokalizaci. Tyto informace jsou obvykle dostupné na FTP serverech v souboru `README`.

Již u minulé verze 2007.1 Mandriva mírně změnila způsob vydávání edice One. Oproti předchozím verzím není k dispozici tolik ISO obrazů s různými lokalizacemi, ale pouze jediný ISO obraz pro prostředí KDE a jeden pro GNOME. V důsledku toho chybí v edici One slovenská lokalizace – budete-li chtít nainstalovat slovenský systém z edice One, musíte si po instalaci a nastavení zdrojů, viz dále, přepnout systém do slovenštiny a ručně nainstalovat slovenské lokalizační balíčky (*-sk-*).

Mandriva One, přestože jde o live CD, je možno nainstalovat (lépe řečeno naklonovat) na pevný disk, stačí použít ikonu na ploše označenou jako *Live Install*. Samozřejmě bude nutné provést některá nastavení, což lze konzultovat např. s kapitolou „Instalujeme“, str. 31, protože proces klonování Mandriva One je velmi podobný klasické instalaci. Klonovaný systém se pak chová víceméně stejně jako systém nainstalovaný klasickým způsobem z jiné edice.

Budete-li chtít v systému klonovaném z Mandriva One instalovat nové programy, nepamenejte si přidat hlavní zdroje softwaru. Na médiu Mandriva One totiž žádné zdroje softwaru nejsou! Tato vlastnost je dána právě odlišností edice One – stačí si uvědomit, že nejde o klasické instalační médium, ale live médium, které se na disk klonuje. Detaily o nastavení zdrojů softwaru najdete v kapitole „Správa softwaru“, str. 289, pomoci vám může i webová aplikace EasyUrpmi, viz <http://easyurpmi.zarb.org>.

Podpora 64bitové architektury

Výrazným způsobem se od Mandriva Linuxu verze 2008 zlepšila podpora 64bitového hardwaru. Přibylo velké množství aplikací, které pracují nativně v 64bitovém režimu, a ubylo problémů s ovladači. Přitom zůstala zachována kompatibilita – stále je možné spouštět na 64bitové architektuře 32bitové aplikace. Některé edice Mandriva Linuxu jsou dokonce dodávány na médiích s podporou obou hardwarových архитектур. Na nich fakticky vzato není jedna verze určená pro obě architektury, ale dvě zcela separátní verze Mandriva Linuxu. Instalační médium totiž ještě před spuštěním instalace pozná, o jakou architekturu jde, a podle toho spustí příslušný instalační proces.

Mandriva Linux 2008 CZ je dodáván na dvou DVD médiích zvlášť pro 32bitové a 64bitové systémy. Tato média nelze mezi sebou zaměnit! Tyto architektury nejsou vzájemně kompatibilní. Z 32bitového média půjde nainstalovat systém na 64bitový počítač, naopak to ale není možné!

Na 64bitovém médiu Mandriva Linuxu 2008 CZ jsou umístěny knihovny, které umožňují v rámci zpětné kompatibility instalovat 32bitové programy. Přítomnost těchto

knihoven je nutná, protože některé aplikace jako např. Flash Player, který je součástí základní instalace, 64bitové verze vůbec nemají. Je jich však výrazně méně než minule.

Podpora hardwaru, nové verze aplikací

Mandriva Linux 2008 podporuje množství nového hardwaru: procesory Intel Core/Core 2 Duo, platformu Intel Santa Rosa, čipsety nForce5, ATI SB700, nové grafické karty NVIDIA (8400, 8500 a 8600) i dalších výrobců (ATI, NVIDIA, Intel, Via, Sis), nejnovější wifi karty Intel (ipw3945/4965) a USB wifi karty (Ralink 8187, ZyDAS ZD1211/ZD1211B) i jiné a další nový hardware jako zvukové karty, bezdrátová nebo multimediální zařízení. Verze 2008 obsahuje nový tiskový systém CUPS a nejnovější ovladače s mnohem lepší podporou tiskáren a multifunkčních zařízení.

Zvukové karty X-Fi společnosti Creative nejsou v současné době v Linuxu nativně podporovány, ale je nutné použít ovladače od výrobce, které najdete například na <http://sk.europe.creative.com/support/downloads>.

V Mandriva Linuxu 2008 kromě toho najdete nejnovější verze oblíbených aplikací. Nové verze grafických prostředí *GNOME 2.20* a *KDE 3.5.7* včetně integrovaných aplikací přinášejí zvýšený pracovní komfort pro uživatele. Pro experimentátory je v Contribu připravena betaverze nového KDE 4. Z aplikací lze jmenovat OpenOffice.org verze 2.2.1 (2.3 v CZ edici), Mozilla Firefox & Thunderbird verze 2, vylepšené Ovládací centrum, nový redundantní firewall Invictus (spolu s průvodcem nastavení), a další. Detailní seznam naleznete v již uvedeném dokumentu ReleaseNotes.

Změny v aplikaci RpmDrake

RpmDrake, který se stará o instalaci balíčků, byl opět vylepšen a přibyla do něj například podpora transakcí. Nově zobrazuje některé další informace jako architekturu, stručný popis balíčků apod. Umí také upozornit na špatnou architekturu balíčku. Více informací najdete v kapitole „Správa softwaru pomocí Ovládacího centra“, str. 293. Změny se dotkly konzolové aplikace i *urpmi*. Výpisy jsou jednodušší a přehlednější a byla přidána podpora pro doporučené (*suggested*) balíčky.

Již od minulé verze doznala velkých změn aplikace, jež hlídá aktuálnost systému – uživatelé se jeví jako ikona na panelu KDE/GNOME. Vzhled aplikace byl kompletně změněn tak, aby poskytovala informace jasnou a přehlednou formou. Její použití již není vázáno na účet Mandriva Online, takže *může být používána opravdu každým* bez ohledu na to, jakou edici Mandriva Linuxu má nainstalovánu.

Nový nástroj pro správu sítí

V Mandriva Linuxu 2008 se objevil nový nástroj pro správu sítí – DrakNetCenter, který zkonsolidoval dosud roztržštěné nastavení sítě. Připojení do sítě je nyní jednodušší a značně přehlednější. Nový nástroj ocení zejména ti uživatelé, kteří často

mění síťové prostředí a požívají wifi připojení. Více informací najdete v kapitole „Sít a Internet“, str. 268.

3D desktop

Uživatelsky velmi atraktivní je podpora technologie nazývané „akcelerovaný desktop“, se kterou přišla už předchozí verze Mandriva Linuxu. Umožňuje využívat výkonu grafické karty pro různé líbivé 3D efekty ve vašem grafickém prostředí.

Mandriva Linux 2008 podporu těchto technologií opět o něco vylepšil. Obsahuje obě dostupné technologie pro podporu akcelerovaného desktopu: XGL a AIGLX. Jednoduchý nástroj Drak3D umožní nastavení akcelerovaného desktopu během chvilky. Jako kompozitní manažer je použit Compiz-Fusion, který vznikl sloučením původních manažerů Compiz a Beryl. Funkce Berylu jsou v Compiz-Fusion dostupné jako zásuvné moduly. Najdete je v balíčce `compiz-fusion-plugins-extra`. Více informací k tématu najdete v kapitolách „Jak ovládat „3D“ desktop“, str. 133, a „Nastavení 3D efektů“, str. 261.

Technologie XGL a AIGLX jsou dva různé prostředky se stejným cílem, ale různou podporou hardwaru. Naštěstí probíhá nastavení opět à la Mandriva – průvodce Drak3D nastaví technologii automaticky podle hardwaru nalezeného ve vašem počítači, takže si s tím nemusíte příliš lámat hlavu. Většinou se dnes už používá technologie AIGLX (vestavěná podpora v ovladačích grafické karty). Rozdíly mezi manažery Compiz-Beryl a Metisse jsou probrány v kapitole „Jak ovládat „3D“ desktop“, str. 133.

Nová struktura menu

Po několika verzích byla změněna struktura hlavního Mandriva menu. Není tak strukturované a díky tomu jsou aplikace většinou rychleji přístupné. V různých grafických prostředích jsou v první úrovni dostupné nativní aplikace – v KDE to budou KDE/QT aplikace, v GNOME GTK aplikace atd. V další úrovni (položka *Více*) jsou pak všechny ostatní.

Tímto krokem byla dokončena migrace na nový systém menu. Po mnoha letech byl v Mandriva Linuxu verze 2008 definitivně vyměněn původní systém menu převzatý z distribuce Debian. Mandriva Linux nyní používá menu systém XDG vyvinutý jako standard organizací freedesktop.org.

Staré menu uložené v adresářích `/usr/lib/menu/`, `/etc/menu/` a také uživatelské nastavení v `~/menu/` je v nové verzi ignorováno! Migrace tohoto nastavení se neprovádí – neexistuje vhodný nástroj, a proto je nutné veškeré vlastní úpravy v menu znovu vytvořit pomocí nových nástrojů.

Velké změny v jádře

Výraznou změnou v novém Mandriva Linuxu 2008 prošlo jádro. Do standardního jádra byly po dobrých zkušenostech přidány změny z jádra „tmb“. Změnila se i struktura balíčků s jádrem. Standardní jádro je nyní v balíčku `kernel-desktop`, jádro pro servery je v balíčku `kernel-server` (původně `kernel-enterprise`) a jádro `kernel-desktop586` je nové jméno pro balíček `kernel-legacy`. Novinkou je jádro `kernel-laptop` s úpravami pro přenosné počítače.

Změnily se i balíčky se zdrojovými kódy. Každé jádro má nyní vlastní `-devel` balíček, který obsahuje zdrojový kód nutný pro kompilaci ovladačů na jádře závislých (ATI, NVidia a další). Například jádro `kernel-laptop` má nyní hlavičkové soubory jádra v balíčku `kernel-laptop-devel`. Balíček `kernel-source` je určen pouze těm, kteří vyžadují kompletní zdrojový kód jádra (např. pro kompilaci vlastního jádra v kapitole „Jak si zkompiluji vlastní jádro?“, str. 381).

Jste-li z předchozích verzí zvyklí instalovat balíček `kernel-source` např. při kompilaci ovladačů pro grafické karty, opravdu to tentokrát nedělejte a nainstalujte si `-devel` balíček k vaší verzi jádra. Proti balíčku `kernel-source` ovladače tak jednoduše nezkompilujete – vyžaduje totiž v tomto případě manuální zásah do souboru `Makefile`.

V jádře Mandriva Linuxu 2008 je aktivován nový CFQ plánovač, který by měl přinést lepší odezvu systému a vyšší výkon hlavně na domácích počítačích. Budete-li mít s novým plánovačem problémy, můžete se vrátit k původnímu přidáním parametru jádra `elevator=as`, viz kapitolu „Zavaděč“, str. 254.

Výše uvedené informace jsou určeny spíše pokročilým uživatelům, kteří byli ve starších verzích zvyklí na konkrétní verzi jádra, případně si jádro sami upravovali. Nových a/nebo běžných uživatelů se tato změna téměř nedotkne. Při instalaci nového systému, stejně jako při aktualizaci staršího, je automaticky vybráno nejvhodnější jádro bez nutnosti zásahu ze strany uživatele.

Podpora zápisu na NTFS

Novinkou je v Mandriva Linuxu možnost zápisu na NTFS oddíl, a to díky integraci balíčku `ntfs-3g`. Jak povolit podporu zápisu na oddíle s NTFS, najdete v kapitole „Mandriva Linux a Windows na jednom disku“, str. 339.

Nový migrační nástroj

Další novinkou v Mandriva Linuxu 2008 je nový nástroj *Transfugdrake* zjednodušující migraci uživatelských dat a nastavení z Windows do Mandriva Linuxu. Je založen na programu Migration Assistant. Více informací hledejte v kapitole „Import dokumentů a nastavení z Windows“, str. 276.

Změny v českém vydání

Ještě se zastavím u změn v českém vydání, kterých je také poměrně hodně. Předchozí verze ukázaly, že jedno DVD médium se softwarem již není dostačující, proto jsme udělali větší změny a česká média jsou nyní celkem čtyři. Pro obě hardwarové architektury máme instalační médium doplněné o médium s bonusy, kde najdete dalších zhruba 8 GB dat. Na českých médiích najdete další bonusy umístěné v adresáři `extra-cz/`. Patří mezi ně ročník časopisu LinuxEXPRES v elektronické podobě (adresář `LinuxEXPRES/`) a dále množství přidaného softwaru v těchto adresářích:

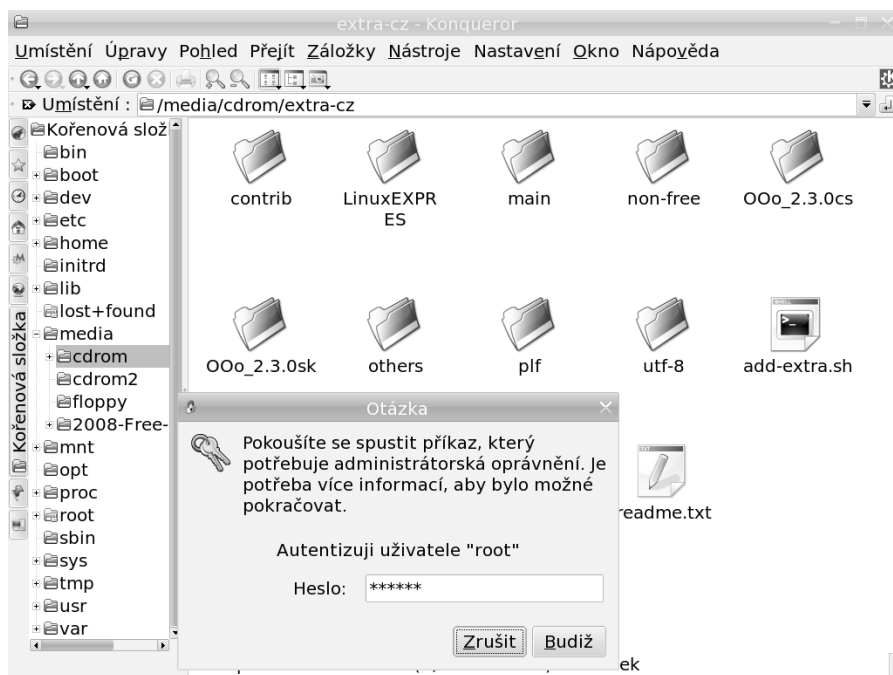
- `main/` – rozšíření distribuce o další balíčky dostupné v oficiálních zdrojích Mandriva Linuxu. Přidání zdroje provedete nejjednodušeji pomocí skriptu `add-extra.sh`, viz následující kapitolu, případně ručně pomocí Správce softwaru nebo příkazem `urpmi`.
- `contrib/` – další z oficiálních zdrojů Mandriva Linuxu, Contrib. Přidání zdroje provedete pomocí skriptu `add-extra.sh`, viz následující kapitolu, nebo opět ručně pomocí Správce softwaru nebo příkazem `urpmi`.
- `non-free/` – poslední oficiální zdroj Mandriva Linuxu s ovladači a dalším softwarem, který není poskytován pod svobodnou licencí. Přidání zdroje provedete pomocí skriptu `add-extra.sh`, viz následující kapitolu, nebo opět ručně pomocí Správce softwaru nebo příkazem `urpmi`.
- `plf/` – k distribuci byl přidán téměř kompletní neoficiální zdroj PLF obsahující další užitečný software. Vyjmuty byly pouze balíčky s licencí, která nedovoluje další šíření. Chybějící balíčky a další informace o PLF najdete na <http://plf.zarb.org>. Přidání zdroje provedete nejjednodušeji pomocí skriptu `add-extra.sh`, viz další kapitolu, případně ručně.
- `00o_2.3.0cs/` – oficiální balíčky české verze kancelářského balíku OpenOffice.org 2.3 z <http://www.openoffice.cz>. Instalaci provedete jednoduše pomocí skriptu `openoffice-2.3cs-install.sh`, viz dále, případně ručně pomocí `urpmi`. *Starší verzi OpenOffice.org doporučujeme před instalací nové verze odinstalovat!*
- `00o_2.3.0sk/` – oficiální balíčky slovenské verze kancelářského balíku OpenOffice.org 2.3 z <http://www.openoffice.cz>. Instalaci provedete jednoduše pomocí skriptu `openoffice-2.3sk-install.sh`, viz dále, případně ručně pomocí `urpmi`. *Starší verzi doporučujeme nejdříve odinstalovat!*
- `others/` – obsahuje další přidaný software jako Adobe Reader, Skype, Flash Player, Real Player, Opera nebo SIM IM. Zdroj lze přidat pomocí skriptu `add-extra.sh`, který zároveň nainstaluje nejdůležitější z uvedených balíčků.
- `utf-8` – skript pro konverzi názvů souborů při přechodu na UTF-8.

I přesto, že jsme média testovali na starších počítačích, může se ve výjimečných případech stát, že narazíte na problém se zavedením instalace z DVD. V takovém případě si zkuste na jiném počítači vytvořit spouštěcí instalační CD nebo USB disk, viz kapitolu „Vytvoření spouštěcího média CD-ROM nebo USB“, str. 66. Toto se týká pouze případů, kdy médium není schopno na počítači nabootovat! Problémy se čtením obsahu by u lisovaného média nastat neměly a pokud ano, bude chyba s největší pravděpodobností v mechanice.

Jednoduché přidání bonusových balíčků

Do adresáře `extra-cz/` jsme umístili skripty, které vám pomohou s přidáním bonusových softwarových zdrojů a instalací OpenOffice.org 2.3. Zkušenější uživatelé si jistě poradí v konzoli sami, pro ty ostatní bude nejjednodušší cesta ke spuštění pomocí vestavěného souborového nástroje Konqueror. Celý postup je jednoduchý, je ale potřeba dát pozor na jednu maličkost.

Obrázek 1: Přidání bonusových zdrojů pomocí Konqueroru

Poté, co se objeví nabídka s automatickým připojením média v KDE, klepněte na *Otevřít v novém okně*. Nyní uvidíte obsah DVD média i s adresářem `extra-cz`, Konqueror však obsahuje chybu, která nedovoluje spustit skripty v umístění `media:/...` Klepněte proto na ikonu *Kořenová složka* na boční liště vlevo (je třetí zespodu) a tam vyberte cestu `/media/cdrom/extra-cz` jak vidíte na obrázku 1. Skript

`add-extra.sh` označte jedním klepnutím a spusťte pomocí klávesové zkratky **Ctrl+e**. Tento skript provede následující akce:

- Přidá do zdrojů softwaru ve vašem počítači všechny adresáře (zdroje) na bonusovém DVD.
- Automaticky nainstaluje následující aplikace: Adobe Reader, Flash Plugin, Real Player, Skype a Operu.

Během instalace budete vyzváni k zadání root hesla, viz situaci na obrázku 1. Přidání zdroje či instalace softwaru chvíli trvá, mějte proto strpení. Po ukončení jen zavřete okno s příkazovým řádkem i s výstupem příkazu. OpenOffice.org musíte nainstalovat zvlášť pomocí dalších skriptů na DVD, nejprve byste ovšem měli původní verzi.

Nedaří-li se vám skripty spustit, zkontrolujte, zda máte v řádku *Umístění*: v Konqueroru opravdu cestu `/media/cdrom...`. Nesmí tam být ani `media:/` ani `system:/`, v takovém případě se Konqueror chová chybně.

Změny v české dokumentaci

S touto verzí došlo k dalším výrazným změnám v české dokumentaci k Mandriva Linuxu. Vzal jsem tentokrát – ostatně jako pokaždé – ohled na připomínky mnohých z vás a opět jsem mírně vylepšil způsob sazby a vylepšil některé grafické prvky. Byly odstraněny i další nalezené nedostatky, čímž byly pro změnu zaneseny jiné :).

V knize přibylo mnoho praktických informací. Zásadním způsobem jsem přepracoval a zvětšil kapitolu o aplikacích v Mandriva Linuxu, která nyní obsahuje daleko více programů pro nejrůznější činnosti. Přibyly také kapitoly v sekci FAQ i nové informace o nastavení systému nebo některých nových vlastnostech či aplikacích v Mandriva Linuxu. Přidal jsem kapitolu „Správa softwaru“, str. 289, zaměřenou na správu softwaru, která je určena především pokročilejším uživatelům. Bude se ale hodit i uživatelům z platformy Windows, kde je správa softwaru zcela odlišná, a proto s ní v začátcích s Mandriva Linuxem velmi často bojují. Výše uvedená kapitola by měla odstranit případná nedorozumění.

Informace o aktualizaci z verze 2007 a 2007.1

Uvedený postup aplikujte pouze v případě, že po aktualizaci narazíte na výrazné funkční problémy nebo vysloveně špatné nastavení systému.

Mandriva Linux podporuje přímou aktualizaci z předchozích verzí 2007 a 2007.1 přesto, že v systému došlo k mnoha významným změnám, viz další kapitoly. Při aktualizaci bude zachováno původní nastavení systému a také data uživatelů. Kdybyste po aktualizaci systému narazili na problémy zásadního rázu, zkuste provést následující kroky:

1. Zkontrolujte, zda jsou všechny komponenty aktualizovány, nejlépe jako root pomocí příkazu `urpmi --auto-select`. Pokud nebudou, objeví se jejich seznam

- a v tom případě stačí na předchozí příkaz odpovědět klávesou **a**. Chybějící komponenty nového systému budou automaticky nainstalovány.
2. Nebude-li po aktualizaci funkční grafické rozhraní, je na vině změna v balíčcích s ovladači grafických karet ATI a NVIDIA. spusťte systém v režimu „fail-safe“, viz kapitolu „První start systému“, str. 73. Poté spusťte příkaz `XFdrake` a nastavte znovu grafické prostředí. Určitě se vám v tomto kroku budou hodit informace z kapitoly „Špatně nastavený grafický systém“, str. 83. Jestli tento postup nepomůže, opakujte jej znovu, ale před spuštěním `XFdrake` smažte soubor `/etc/X11/xorg.conf`. Po nastavení grafické karty použijte ještě příkazy `mousedrake` a `keyboarldrake` k nastavení myši a klávesnice.
 3. Spusťte Ovládací centrum Mandriva Linuxu, viz též kapitolu „Ovládací centrum Mandriva“, str. 249. Podívejte se, zda jsou správně načtena všechna předchozí nastavení. Najdete-li nesrovnalosti, opravte je a potvrďte nové nastavení pomocí tlačítka *OK* nebo *Použít*.
 4. Spusťte Ovládací centrum prostředí KDE/GNOME, viz kapitoly „Ovládací centrum KDE“, str. 124, a „Ovládací centrum GNOME“, str. 128, a zkontrolujte si nastavení vašeho pracovního prostředí. Opravte případné chyby a potvrďte správné nastavení tlačítkem *OK* nebo *Použít*.

Poznámky pro uživatele starších verzí

Následující poznámky se týkají pouze uživatelů verzí starších než 2007. Upozorňují na změny a na problémy, se kterými se mohou při přechodu na novou verzi potkat. Připomínám, že u při přechodu není u těchto verzí doporučena aktualizace a měli byste systém znovu nainstalovat.

Kódování UTF-8 (Unicode)

Novinkou ve verzi 2007 bylo nastavení výchozí znakové sady systému na UTF-8 neboli Unicode. Jakkoli byla změna na Unicode potřebná a žádaná, může se stát, že narazíte na problémy se zpětnou kompatibilitou, protože až do Mandriva Linuxu verze 2007 byla výchozí znaková sada pro češtinu a slovenštinu ISO-8859-2. Podívejte se proto do kapitoly „Jak vyřešit problémy spojené s UTF-8“, str. 358, kde jsou uvedeny možné problémy s přechodem na UTF-8 a jejich řešení.

Do kapitoly „Jak vyřešit problémy spojené s UTF-8“, str. 358, by se určitě měli podívat všichni, kdo chtějí systém aktualizovat nebo chtějí při instalaci zachovat oddíl s uživatelskými daty, tedy adresář `/home/`. Zmiňovaný skript najdete i na bonusovém DVD v adresáři `utf-8/`.

S UTF-8 si nemusíte dělat starosti, pokud instalujete Mandriva Linux na nový počítač nebo na prázdný disk. Samozřejmě ani v případech, kdy budete kompletně formátovat

stávající disky. Nezapývejte se jím ani tehdy, když nehodláte používat některé staré linuxové (unixové) aplikace nepodporující toto kódování.

Jestliže již nyní víte, že opravdu nebudete UTF-8 chtít, nezapomeňte při instalaci nebo aktualizaci Mandriva Linuxu zapnout starší znakovou sadu ISO-8859-2, viz kapitolu „Výběr jazyka, licence“, str. 35.

Změna přípojných bodů pro výměnná média

Novinkou od verze 2007.1 je změna přípojných bodů, resp. adresářů, kam se standardně připojují výměnná média. V souvislosti s doporučením projektu LSB je nyní najdete v `/media/`, takže mechanika CD-ROM bude `/media/cdrom/`, disk USB bude `/media/removable/`, případně bude označen přímo názvem disku. Další výměnná média se chovají podobně.

Od verze 2007.1 se změnila také politika připojování výměnných médií a zařízení. Základní obsluhu má na starosti opět démon HAL a D-BUS, ale automatické připojování mají různá grafická prostředí (KDE, GNOME a další) zcela ve vlastní režii. Supermount již není k těmto účelům používám.

Nový proces zavádění instalace

Od verze 2007 se změnil zavaděč instalačního procesu. Má příjemnější ovládání a umí komunikovat v češtině a slovenštině. Disponuje též rozsáhlou nápovědou (lokalizovanou) a poskytuje mnohem více možností než jeho předchozí verze. Další detaily najdete v kapitole „Nové možnosti instalačního procesu“, str. 61.

Ukončená podpora zavedení instalace z disket

S verzí 2007.1 byla ukončena podpora pro alternativní spuštění instalace z disket pomocí obrazů jako `cdrom.img`, `network.img` nebo `pcmcia.img`. Pro všechny typy instalace včetně instalace ze sítě lze nyní použít obraz `boot.iso` určený k zavedení instalace z mechaniky CD-ROM. Stačí jej vypálit na médium. K dispozici je i obraz `all.img` pro zavedení z (flash)disku USB.

Změna zavaděče systému z LILO na GRUB

Od verze 2007.1 došlo k podstatné změně u standardního zavaděče operačního systému. Preferováno již není LILO, ale GRUB. Pro běžné uživatele se tím v podstatě nic nemění, protože vzhled a ovládání grafické verze je stejné jako předtím. Taktéž úprava nastavení zavaděče pomocí Ovládacího centra Mandriva Linuxu, viz kapitulu „Zavaděč“, str. 254, je stejná jako v předchozích verzích. Pokročilí uživatelé zvyklí na LILO si mohou jeho použití nastavit zpět např. pomocí Ovládacího centra.

Poděkování

V první řadě bych chtěl poděkovat firmě Mandriva, S.A., za to, že připravuje tak dobrou distribuci, jako je Mandriva Linux. Používám tento systém k práci již mnoho let a jsem s ním plně spokojen. Nezapomeňte, že pokud chcete vývojáře Mandriva Linuxu podpořit, můžete tak učinit mnoha způsoby – zapojením se do vývoje, koupí produktu nebo členstvím v Mandriva Clubu. Mandriva Linux si to rozhodně zaslouží.

Velký dík patří všem vývojářům svobodného softwaru a GNU. Bez jejich obětavé práce a jasných cílů by dnes zřejmě nebyl ani Mandriva Linux, ani tato knížka o něm. Více informací o svobodném softwaru a projektu GNU najdete v kapitole „Linux, GNU/Linux, Free Software a GNU GPL“, str. 386, nebo na webových stránkách <http://www.gnu.org>.

Dále děkuji všem, které jsem nikde jmenovitě neuvedl, ale přesto nezanedbatelně přispěli různým způsobem k obsahu a formě této knihy. Patří sem lidé ze společnosti QCM, dále návštěvníci a velká čtenářská obec serveru <http://www.mandrivalinux.cz>, která výrazně přispěla (a samozřejmě doufám, že ještě přispěje!) spoustou připomínek a podnětů k výsledné podobě této knihy.

Také nesmím zapomenout na všechny ostatní, kterým jsem Mandriva Linux ukázal, oni jej používají a neustále se na něco ptají :). I jejich všetečné dotazy pomáhaly tvořit obsah této knihy. Velký dík zaslouží také Václav Kadlec ze společnosti Computer Press, který se významnou měrou podílel na tvorbě a ladění nového stylu knihy.

Hlášení chyb

I přesto, že jsem se snažil psát pečlivě a knihu kontrolovalo nezávisle na sobě více lidí, můžete v ní narazit na chyby. V takovém případě mne, prosím, kontaktujte s popisem chyby, abych ji mohl do dalších vydání opravit. Nejnovější verzi knihy najdete v elektronické podobě vždy na adrese <ftp://ftp.mandrivauser.cz/people/bibri/doc/> a ve stejném adresáři budou umístěna i errata.

Stejně jako chyby mi můžete zasílat i požadavky na zpracování a zařazení určitého tématu či vaše postřehy nebo připomínky ke knize. Společně tak můžeme knihu zlepšit. Mnoho z čtenářů tak učinilo a i díky nim je dnešní podoba taková, jaká je. Velké množství kladných ohlasů potvrzuje, že jdeme správnou cestou.

Problémy či jiné dotazy mi, prosím, neposílejte, ale řešte je na správných místech, tedy v diskusích na serveru <http://www.mandrivalinux.cz>.

Hlášení chyb v Mandriva Linuxu

Objevíte-li chybu přímo v Mandriva Linuxu, nahlasejte ji vývojářům systému na internetové adrese <http://qa.mandriva.com>. Chyba bude vývojáři opravena a oprava bude zveřejněna obvyklým způsobem na serverech Mandrivy. Opravné balíčky vychá-

zejí i na aktualizacích médiích a jsou dodávány zároveň s produkty Mandriva Linux v České a Slovenské republice.

Používáte-li vývojovou distribuci Cooker, hlase nalezené chyby do systému pro sledování chyb *Bugzilla* na stejné adrese: <http://qa.mandriva.com>. Chcete-li pomoci s vývojem a testováním Mandriva Linuxu, najdete další zajímavé adresy v kapitole „Adresy pro vývojáře a testery“, str. 396.

Pro české a slovenské uživatele byl zveřejněn postup ke hlášení chyb v rodném jazyce na adrese <http://www.mandrivalinux.cz/hlaseni-chyb>.

Kontakt

Autor je trvale dostupný na adrese bibri@bibri.net.